

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
El. p. info@am.lt

2019-10- Nr. 4-01-
Į 2019-10-04 Nr. (10)-D8-3201

Nacionalinei žemės tarnybai
prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos
El. p. nzt@nzt.lt

DĖL VARNIŠKIŲ EŽERO IR KITŲ VANDENS TELKINIŲ

2019 m. spalio 4 d. gavome Aplinkos ministerijos raštą „Dėl Varniškių ežero“ Nr. (10)-D8-3201, kuriame prašoma pateikti pastabas ir pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimo Nr. 1268 „Dėl Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo projekto (reg. Nr. 18-12339)¹ (toliau – Projektas), kuriuo siūloma išbraukti Vilniaus rajone esantį Varniškių ežerą iš Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1268.

1. Dėl Varniškių ežero išbraukimo iš Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo

Primename, kad 2018 m. lapkričio 23 d. rašte „Dėl informacijos apie įvykusius pokyčius mažinant korupcijos rizikos veiksnius dėl valstybinės reikšmės vandens telkinių pateikimo“ Nr. 4-01-9363 Aplinkos ministerijai ir Nacionalinei žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau – NŽT) išreiškėme abejonių dėl minėto Projekto tikslų pagrįstumo ir viešojo intereso užtikrinimo, nes nėra aišku, koku pagrindu nuo 2008 m. vasario 6 d. Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašė buvęs daugiau kaip 30 ha ploto gyventojų, poilsiautojų, žvejų pamėgtas vaizdingas ežeras, turėtų būti iš jo išbrauktas.

Minėtame 2018 m. rašte atkreipėme dėmesį ir į tai, kad nuasmenintoje 2014 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus pažymoje „Dėl skundo prieš Vilniaus rajono savivaldybę“ Nr. 4D-2014/2-516 išdėstytos aplinkybės leidžia daryti pagrįstą prielaidą, kad nagrinėjamas būtent Varniškių ežero atvejis. Šiuo skundu pareiškėjas siekė, kad jam būtų atkurtos nuosavybės teisės į dalį šio vandens telkinio, tačiau to „neįmanoma padaryti dėl to, kad ežeras yra

¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/24294e62d69811e8a3fadd00a256c61a?positionInSearchResults=12&searchModelUUID=938fa9d7-72c7-4b24-83ca-0f74f477c891>

svarbus rekreacijai ir yra įrašytas į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą“, tokiu būdu užtikrinant viešąjį interesą.

Aplinkos ministerijos 2017 m. rugsėjo 26 d. rašte Nr. (19-1)-D8-6527 Vilniaus rajono savivaldybei ir NŽT nurodoma, kad Projekto tikslas – iš Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo išbraukti Varniškių ežerą, esantį Vilniaus r. sav., kadangi *jis neatitinka Vandens įstatymo 4 str. 2 d. 8 p. valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių kriterijaus – rekreacijai (poilsui ir (ar) turizmui) svarbūs paviršiniai vandens telkiniai, kurie teritorijų planavimo dokumentais arba savivaldybių tarybų sprendimais priskirti rekreacinėms teritorijoms*, nes Vilniaus r. savivaldybė 2015 m. gruodžio 11 d. tarybos sprendimu Nr. T3-545 „Dėl Vilniaus rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano aiškinamojo rašto 6 skyriaus 6.3.4 punkto koregavimo tvirtinimo“ nusprendė koreguoti Vilniaus r. bendrojo plano (patvirtinto 2009-09-30 Vilniaus r. savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-323) aiškinamojo rašto 6 skyriaus 6.3.4 punktą ir numatyti Varniškių ežerą išbraukti iš valstybinės reikšmės ežerų sąrašo“.

2. Dėl neteisėtai privačion nuosavybėn perleistų vandens telkinių

Po Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 29 d. nutarties byloje Nr. A146-1353/2014, kuria pripažinta, kad NŽT sprendimas atkurti nuosavybės teises į Termento ežerą (Lazdijų r.) buvo neteisėtas², ir kitų panašių bylų, vėliau inicijuotų nustačius, kad nemaža dalis vandens telkinių, iki 1940 m. priklausiusių valstybei, buvo neteisėtai privatizuoti, motyvuojant, be kita ko, tuo, kad tie vandens telkiniai nebuvo įtraukti į Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, ne kartą raginome Aplinkos ministeriją ir NŽT imtis veiksmų dėl Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo papildymo³.

Aplinkos ministerija 2017 m. gruodžio 11 d. raštu Nr. (19-1)-D8-8231 informavo, kad aplinkos ir žemės ūkio ministrų 2015 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. D1-473/3D-509 „Dėl Darbo grupės paviršinių vandens telkinių privatizavimo klausimams nagrinėti sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė, *kuri turėjo svarstyti klausimą dėl valstybinės reikšmės vandens telkinių sąrašo tikslinimo ir dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo*.

Tuo pačiu aukščiau minėtu raštu Aplinkos ministerija informavo, kad Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašas nebuvo pakeistas, nes „analizuojant rengiamam projektui pateiktą suinteresuotų institucijų informaciją paaiškėjo, kad dalis paviršinių vandens telkinių, atitinkančių Vandens įstatymo 4 str. 2 d. įtvirtintus valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių kriterijus, yra

² 2015 m. balandžio 2 d. raštu Nr. 1SD-971-(3.1) NŽT informavo, kad NŽT teritorinių skyrių turimais archyviniais duomenimis, atkurtos nuosavybės teisės į daugiau kaip 70 iki 1940 m. valstybei priklausiusių vandens telkinių.

³ Į teisinio reguliavimo klausimus dėmesys buvo taip pat atkreiptas 2015 m. balandžio 23 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje „Dėl teisės aktų, reglamentuojančių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą (vandens telkinius) atkūrimą“ Nr. 4-01-3177 bei STT 2016 m. spalio 28 d. korupcijos rizikos analizėje NŽT veiklos srityse atkuriant nuosavybės teises į žemę, mišką ir vandens telkinius ir parduodant valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypus Nr. 4-01-8115.

privatizuoti“. Kokių veiksmų imtasi, nustačius minėtas aplinkybes, Specialiųjų tyrimų tarnyba informuota nebuvo.

NŽT 2018 m. gruodžio 11 d. raštu Nr. 1.15E-01/2018 informavo, kad Aplinkos apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2016 m. gegužės 18 d. raštu Nr. (25)-A4-5223 „Dėl valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių“ prašė išnagrinėti, ar daugiau nei 500 vandens telkinių, numatomų įtraukti į naujai rengiamą Valstybinės reikšmės vandens telkinių sąrašą, atitinka Lietuvos Respublikos vandens įstatyme įtvirtintus kriterijus (patikrinti, ar minėti vandens telkiniai iki nacionalizacijos priklausė valstybei, ar privatiems asmenims), taip pat įvertinti dalies minėtų vandens telkinių, kurie jau yra privatūs, privatizavimo teisėtumą.

NŽT direktoriaus 2016 m. birželio 14 d. pavedimu NŽT Pasvalio, Pakruojo, Kelmės, Prienų ir Birštono, Molėtų, Skuodo, Mažeikių, Kėdainių, Kupiškio, Širvintų, Radviliškio, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono, Ignalinos, Trakų, Šalčininkų, Jonavos, Lazdijų, Varėnos, Alytaus, Zarasų, Utenos, Šilalės, Rokiškio, Kretingos skyrių, Anykščių skyrių vedėjams buvo pavesta patikrinti minėto Aplinkos apsaugos agentūros rašto priede išvardytų paviršinių vandens telkinių privatizavimo teisėtumą ir nustačius, kad paviršinis (-iai) vandens telkinys (-iai) privatizuotas (-i) pažeidžiant teisės aktų nuostatas, ir (ar) jeigu savininkas (-ai) nuosavybės teisių į vandens telkinį neperleido tretiesiems asmenims (arba vandens telkinys paveldėtas), raštu kreiptis į vandens telkinio savininką (-us) arba paveldėtoją (-us) dėl sprendimo privatizuoti vandens telkinį panaikinimo (patikslinimo) administracine tvarka ir, pastariesiems sutikus, panaikinti (patikslinti) sprendimus, o tuo atveju, jeigu savininkas (-ai) arba paveldėtojas (-ai) nesutinka panaikinti (patikslinti) sprendimą (-us) administracine tvarka, arba tuo atveju, jeigu vandens telkinys perleistas tretiesiems asmenims kitais pagrindais (parduotas arba padovanotas), raštu kreiptis į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo, panaikinant sprendimus privatizuoti vandens telkinį teismine tvarka, ir restitucijos taikymo.

2018 m. gruodžio 11 d. raštu NŽT pateikė informaciją apie galimai neteisėtai privatizuotus vandens telkinius, kurie iki 1940 m. priklausė valstybei, arba kurie privatizavimo metu buvo Valstybinės reikšmės vandens telkinių sąraše. Nustačius, kad vandens telkinys privatizuotas pažeidžiant Vandens įstatymo nuostatas, nutarta inicijuoti tokių sprendimų patikslinimą arba panaikinimą atitinkamai administracine arba teismine tvarka (kreipiantis į prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo). Apie minėtų veiksmų rezultatus detalesnės informacijos 2019 m. negauta.

3. Dėl Vandens įstatymo pakeitimų

2018 m. gruodžio 7 d. raštu Nr. (10-6)-D8(E)-1400 Aplinkos ministerija informavo, kad per 2018 m. papildomai imtasi šių veiksmų dėl Valstybinės reikšmės vandens telkinių sąrašo tikslinimo: Aplinkos apsaugos agentūrai pavesta, įvertinus suinteresuotų institucijų pateiktą informaciją, įskaitant ir iki tol teiktus pavienius siūlymus įrašyti ar išbraukti paviršinius vandens telkinius į (iš)

Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą, patikslinti valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąvadą (sąrašą) ir pateikti Aplinkos ministerijai (2018-06-07 Aplinkos ministerijos raštas Nr. (10-6)-D8-3065).

Lygiagrečiai 2018 m. birželio 28 d. Aplinkos ministerija inicijavo ir registravo Vandens įstatymo Nr. VIII-474 pakeitimo projektą, kuris Lietuvos Respublikos Seimo priimtas 2018 m. gruodžio 20 d. (pakeitimai įsigalios 2019 m. lapkričio 1 d.), pagal kurį *nenumatomas valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo sudarymas*.

Atsižvelgdama į tai, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. kovo 27 d. priėmė nutarimą Nr. 283 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pripažinimo netekusiais galios“, kuris įsigalios taip pat 2019 m. lapkričio 1 d., kuriuo pripažinti netekusiais galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 1845 „Dėl Paviršinių vandens telkinių įrašymo į valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašą ir išbraukimo iš šio sąrašo tvarkos aprašo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1268 „Dėl Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nauja redakcija išdėstyto Vandens įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyti teisiniai pagrindai⁴, kuriais vadovaujantis paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės vidaus vandenims. Pažymėtina, kad Įstatyme nebelineka išskirtų vandens telkinių, iki 1940 m. nuosavybės teise priklausiusių valstybei.

Vadovaujantis naujos redakcijos Vandens įstatymo 4 straipsnio 3 dalies nuostatomis, šio straipsnio 2 dalyje nurodyti paviršiniai vandens telkiniai *gali būti privačios nuosavybės teisės objektai, kai jie pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą ar kitais teisiniais pagrindais įgyti privačion nuosavybėn iki 2019 m. lapkričio 1 d. ir (arba) iki šios datos pradėtos ir nebaigtos įgijimo privačion nuosavybėn procedūros*.

Minėtus pakeitimus parengusi Aplinkos ministerija aiškinamajame rašte⁵ nurodė, kad *Aplinkos ministerija ir kitos valstybės valdymo institucijos nuolat gauna nusiskundimų, kad privatizavus paviršinius vandens telkinius pažeidžiami kitų asmenų teisėti interesai, kaip, pvz.,*

⁴ 2. Valstybinės reikšmės vidaus vandenims priskiriami šie paviršiniai vandens telkiniai:

1) ežerai;

2) upės ir jose įrengti tvenkiniai;

3) valstybinėje žemėje esantys dirbtiniai vandens telkiniai, kurie yra valstybiniuose rezervatuose, valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose, biosferos rezervatuose, gamtos paveldo objektų teritorijose ir teritorijose, kurios atitinka teisės aktais nustatytus Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų atrankos kriterijus ir yra įrašytos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotų institucijų patvirtintus tokių teritorijų sąrašus, išskyrus privačius akvakultūros tvenkinius ir nepratekamus dirbtinius vandens telkinius;

4) dirbtiniai vandens telkiniai, kurie teritorijų planavimo dokumentais arba savivaldybių tarybų sprendimais priskirti rekreacinėms teritorijoms;

5) pasienio vandenys.

⁵ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4d436dd07aa411e89188e16a6495e98c?jfwid=kbavp5eyz>

vietiniams gyventojams draudžiama maudytis, žvejoti ar net prieiti prie vandens telkinio. Privačių paviršinių vandens telkinių savininkai daugeliu atveju negali užtikrinti geros vandens telkinių būklės ir tinkamos aplinkos apsaugos. Projektu siūloma pakeisti Įstatymo 4 straipsnį ir nustatyti, kad visi ežerai, upės ir jose įrengti tvenkiniai, taip pat rekreacijai svarbūs bei saugomose teritorijose valstybinėje žemėje esantys dirbtiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės vidaus vandenims, išskyrus paviršinius vandens telkinius, kurie teisės aktų nustatyta tvarka yra įgyti privačion nuosavybėn iki 2019 m. lapkričio 1 d.

Mūsų nuomone, neaišku, kaip atsižvelgiant į teisės aktų pakeitimus bus sprendžiamos problemos, kuomet privatizuoti vandens telkiniai yra, atskirais atvejais, apleidžiami privačių savininkų, o visuomenei nesudaromos galimybės prieiti prie vandens telkinio bei kaip bus užtikrinamas viešasis interesas dėl vandens telkinių.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome pagal kompetenciją informuoti:

1. kokių veiksmų 2019 m. imtasi dėl NŽT 2018 m. gruodžio 11 d. rašte Nr. 1.15E-01/2018 minėtų galimai neteisėtai privatizuotų vandens telkinių, buvusių Valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąraše;
2. kiek iš viso buvo nustatyta aukščiau minėtų neteisėto privatizavimo atvejų;
3. kiek 2019 m. priimta ir įsigaliojo teismo sprendimų (arba tebenagrinėjama bylų) dėl neteisėtų sprendimų dėl valstybei priklausiusių ežerų perleidimo privačion nuosavybėn panaikinimo;
4. kokią dalį, įsigaliojus Vandens įstatymo pakeitimams, vandens telkinių sudarys valstybei priklausantys vandens telkiniai, kokią – privatūs;
5. kokių priemonių imtasi užtikrinant Aplinkos ministerijos aiškinamajame rašte įvardytos problemos dėl privačion nuosavybėn perleistų vandens telkinių nepriežiūros, visuomenės intereso užtikrinimo privatiems savininkams draudžiant ar apsunkinant patekimą prie vandens telkinių.

Direktoriaus pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

Julija Antanaitė, tel. (8 706) 62 755, el. p. julija.antanaite@stt.lt

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba ,A. Jakšto g. 6, 01105 Vilnius, Lietuva
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Varniškių ežero ir kitų vandens telkinių
Dokumento registracijos data ir numeris	2019-10-15 Nr. 4-01-8815
Dokumento registracijos data ir numeris	2019-10-15 Nr. D7-11486
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0, GEDOC
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Egidijus Radzevičius, Direktorius pavaduotojas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2019-10-14 17:46:05
Parašo formatas	Parašas, kuriame yra laiko žyma
Laiko žymoje nurodytas laikas	2019-10-14 17:46:36
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2018-06-27 - 2023-06-26
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	LR STT, Specialistas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2019-10-15 07:44:55
Parašo formatas	Trumpalaikis skaitmeninis parašas, kuriame taip pat saugoma sertifikato informacija
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	RCSC IssuingCA
Sertifikato galiojimo laikas	2019-08-26 - 2022-08-25
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Raštinė
Parašo sukūrimo data ir laikas	2019-10-15 09:07:27
Parašo formatas	Trumpalaikis skaitmeninis parašas, kuriame taip pat saugoma sertifikato informacija
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	Dokumentų valdymo sistema VDVIS
Sertifikato galiojimo laikas	2017-12-09 - 2022-12-09
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	0
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DocLogix v12.5.0.0
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	El. dokumentas atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Vienas ar daugiau elektroninių parašų negalioja. Tikrinimo data: 2019-10-16 07:36:05

Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2019-10-16 atspausdino Laura Stumbrienė
Paieškos nuoroda	